

N:o 16.

Ank. till Riksd. kansli den 5 maj 1891, kl. 2 e. m.

Första Kammarens 2:dra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af herr Adelskölds motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande ordnandet af förhållandet mellan de bofasta och lapparne i svenska lappmarkerna.

Uti motion n:o 47, väckt i Riksdagens Första Kammarer af herr Adelsköld, har föreslagits, »att Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t ville anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t ofördröjligen låta verkställa en undersökning och utredning om stridigheterna mellan lapparne och nybyggarna i svenska lappmarken samt till Riksdagen inkomma med förslag till de åtgöranden, som kunna erfordras för ett rättvist ordnande af förhållandet mellan lappar och nybyggare.»

Till stöd för detta förslag har motionären anfört följande.

»Uti Östersunds tidningar läses:

Rättslösheten i vestra Herjedalen har nått sin spets. Inom mindre än ett års tid ha omkring 300 renar blifvit nedskjutna i Ljusnedals-trakten. Här om dagen upptäckte lapparne ej mindre än 52 stycken fälda renar. Ställer man detta massmord i sammanhang med vissa tillkännagifvanden angående föreningar till skydd för renbetena i dessa trakter, som nyligen stodo att läsa i ortens tidningar, så blir det tydligt, att tvisterna mellan lappar och jordegare numera urartat derhän, att man för att här ordna sina mellanhafvanden icke längre vädjar till lag och rätt, utan till det öppna våldet, till — remingtongeväret.

Bih. till Riksd. Prot. 1891. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 9 Häft. (N:o 16). 1

Lapparne äro så intagna af skräck för jordegarne och deras skjutvapen, att de numera icke ens våga sig fram för att samla spillrorna af sina spridda hjordar.

Då det icke längre kan förnekas, att afvittringen i dessa trakter gjort våld på lappens uråldriga besittningsrätt till fjellbeten, som både till häfd och natur hört nomaden till, blir det statens oafvisliga pligt att genom sitt ingripande förebygga det förnedrande skådespelet, att svenske män bära våld på lif och egendom, som det åligger svenska staten att värna.» — Så långt tidningen. —

Privata meddelanden icke allenast besanna hvad tidningen yttrat, utan gifva äfven visshet derom, att om icke lag och rätt träda emellan, så är inom en ej aflägsen framtid den sista kvarlefvande af den lappska stammen i Sverige utrotad — en sorglig saga blott.

Och detta tilldrager sig i Sverige i slutet af nittonde seklet under en så högt filantropisk tid som den vi lefva uti, då de gröfsta förbrytarna gödas på statens bekostnad, då föreningar i stor skala verka för hednamissioner i det inre af Afrika och Asien, och insamlingar göras till varma strumpor åt små zulukafferbarn m. m. dylikt, ja, då man till och med kommit underfund med att människan har skyldigheter emot djuren! I denna tid tycks det som man med det allra största lugn såge huru lapparne, hvilka ju likväl måste betraktas såsom *menniskor och Konungens undersåtar och således böra vara skyddade af svensk lag*, jagas som djur och plundras på sina existensmedel (ty lapparne kunna icke existera utan renar) af en hop föga bättre än stråtröfvere, som inkräktat deras uråldriga besittningar af fjellbeten, hvilka enligt såväl *menniskorätt* som *naturens* lagar hört och *måste* höra dessa nomader till, om de skola kunna lefva och hafva sin tillvaro på jordens yta.

Hvar och en, som hyser minsta känsla för människorätt, måste häpna öfver ett sådant laglöshetstillstånd och fråga: Hvem är skulden till detta oeffterrättliga förhållande? Är det felaktiga eller ofullkomliga lagar eller en slapp tillämpning af lagarne? »Bådadera», har svarats från Herjeådalen. — — — —

Huru som helst, måste rättelse och allvarlig rättelse ske, och, om gällande lagar icke uppfylla ändamålet, andra stiftas, som förhindra den ene medborgaren i samhället att, så godt som saklöst, förgöra den andre, och staten öfvervaka, att dessa lagar i all sin stränghet tillämpas mot förbrytare.

Mycket mera kunde vara att yttra i detta sorgliga ämne, men

det sagda torde emellertid vara nog för att Riksdagen, uppmärksammas på de upprörande förhållandena i lappmarkerna, må finna det nödvändigt, att kraftiga och snabba åtgärder vidtagas till skyddande af lapparnes uråldriga rättigheter mot nybyggarnes inkräkningar.»

Med anledning af denna motion, som till utskottet remitterats, har utskottet med stöd af riksdagsordningens § 46 utverkat Konungens befallning till Dess befallningshafvande i Jemtlands län att meddela upplysning »om någon, och i så fall hvilken verklig grund förefinnes för de utspridda berättelserna om massmord å renar i Ljusnedalstrakten» äfvensom »del af de undersökningsprotokoll och rapporter som må hafva hållits eller afgifvits med anledning af förbrytelserna», hvarjemte utskottet från Vesterbottens och Norrbottens län vunnit upplysningar i afseende på derstädes rådande förhållanden mellan lapparne och de bofaste.

Den skrifvelse, som från Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län i ärendet ankommit, eger i de delar, som ansetts böra här intagas, följande lydelse:

»Till Konungen.

Till åtlydnad af Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande härmed underdånigst meddela de upplysningar och aflemna de handlingar, hvilka Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 2, i skrifvelse af den 31 sistlidne mars, begärt.

Angående utskottets fråga om hvilka åtgärder, som vidtagits med anledning af rapporterna, så anhåller Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande till en början att få fästa uppmärksamheten på beskaffenheten af de lagstridiga handlingar, hvarom här varit fråga och den befogenhet att inskrida, som enligt gällande lag tillkommer polis- och åklagaremagt.

Nedskjutning af renar kan ske under olika omständigheter och deraf beror ordningsmagtens ställning till den lagstridiga handlingen. — Det vanliga, s. k. tjufskyttet, hvilket sker i afsigt att tillgodogöra sig det skjutna djurets värde, förekommer, fastän icke i någon synnerlig stor skala, och är denna handling likställd med stöld och således föremål för allmänt åtal.

Den slags renskjutning, hvarom nu egentligen är fråga, sker deremot icke i afsigt att bereda sig nytta af det skjutna djuret utan för

att freda sina egor och genom skrämnel förmå de öfriga djuren att draga bort och lapparne, till undvikande af förlust, att taga vård om sin hjord. — Sådan skadegörelse kan i enlighet med 17 § i lagen om renbete den 4 juni 1886 försonas med skadans ersättande och böter intill högst 40 kronor och må enligt 26 § samma lag icke åtalas af allmän åklagare, derest ej målseganden angifvit saken till åtal. — Icke heller finnes i strafflagen någon bestämmelse, som, enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes mening, gifver allmän åklagare vidsträcktare befogenhet i fall sådant som detta.

Sedan det blef Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande bekant att renskjutning börjat systematiskt bedrifvas denna vinter på Ljusnedals bruks egor, så blef så väl polisen på platsen uppmärksamgjord på att, i hvad på honom kunde ankomma, hjälpa lapparne att åstadkomma bevisning mot skyttarne, äfvensom det stälts till länsman Lings förfogande penningemedel af anslaget till extra polisändamål för att vidtaga spaningar i afsigt att öfverbevisa förbrytarne. —

Derjemte erhöll lappfogden ordres att resa till platsen, der göra sig underrättad om förhållandena, försökä anskaffa bevisning och, om detta lyckades, skaffa sig målsegandens uppdrag att anställa åtal. Sedan han derjemte bevistat pågående ting i Hede, i akt och mening att göra sig kunnig om de der instämnda målen emellan lappar och bofaste och erbjuda sin hjälp åt part, som deraf kunde vara i behof, återvände han hit, för andra göromål, och lemnade rapport i öfverensstämmelse med länsman Lings den 3 dennes. De anmälningar till åtal för renskjutning, som af Storsjölappar gjorts hos lappfogden, hade alla varit så fullkomligt i saknad af bevisning, att åtal var en omöjlighet.

Lappfogden beklagade äfven i rapporten det oskick som är rådande bland lapparne i denna ort att hafva omärkta renar, hvarom jag längre ned skall yttra mig vidare, hvilkas nedskjutande icke kan af någon åtalas, då till sådan ren icke finnes någon lagligen erkänd egare och således ingen målsegande.

Hvad vidkommer anledningen till tvisterna emellan de bofaste och lapparne i dessa trakter, så finnas både många och verkliga anledningar till missnöjen å ömse sidor, fastän oviljan icke förr än på senaste tiden och egentligen blott på ett ställe gifvit sig på så brutalt sätt luft som nu skett.

Hvad först angår lappen, så äro de gränser, som vid afvittringen bestämdes emellan hemmanens egor och renbetesfjellen ofördelaktiga,

både i så fall att de gifva renskötselns för litet utrymme och att dervid fästs för litet och delvis intet afseende på renskötselns behof af skog och lågland för skydd vid långvariga oväder och vid kalfningen. De första årtiondena efter afvittringens slut hade detta föga eller intet att betyda, då lapparne opåtaladt ströfvade öfver sina gamla områden utan att de nya egarne dervid fäste afseende. Men i mån som odlingen fortskred och behofvet af odlingslägenheter, slätterängar och betesmarker gjorde sig gällande, blef hemmansegaren mer och mer ömtålig för intrång på områden, som han sjelf ville draga inkomst af. Affärerna uppgjordes dock i allmänhet i någorlunda sämja och lappen tog vara på sina renar de tider af året, som de kunde göra skada, och betalade utan knot de i allmänhet icke öfverdrifna skadeersättningar, som fordrades af honom, hvarför äfven den bofaste bar öfverseende, om äfven en och annan olägenhet träffade honom, då han såg att skadan skedde ofrivilligt. Så går det på det hela taget till ännu öfver hela länet, der lappar och bofaste stöta intill hvarandra, utom i den del af öfre Herjeådalen, som gränsar intill Storsjö lappby. Här har sedan en tid tillbaka förhållandet varit mindre godt emellan dessa granar med olika intressen och särskildt hafva tvisterna emellan egaren af Ljusnedal och lapparne mer och mer tillspetsat ställningen, och de försök lappfogden här gjort att medla emellan de stridande hafva dels afvisats och dels till ingenting egentligen ledt.

De öfrige hemmansegarne, bland hvilka finnas de som årligen lida mycken olägenhet af renarnes ströftåg, hafva emottagit lappfogdens hjälp att erhålla ersättning af renarnes egare. Detta har så tillgått, allt sedan lappfogde blifvit i länet anstald, att skadorna uppskattas antingen af sådan skiljenämnd som omförmäles i 14 § lapplagen eller vanligast blott af några ojäfvige män, till hvilka båda parterna hysa förtroende, hvarefter, sedan ersättningsbeloppen under lappfogdens bemedling blifvit skäligen jemkade och af båda parterna godkända, summan utdebiteras på lapparne i byn efter hvars och ens antal renar, uppbäres af lappfogden eller ordningsmannen och utbetalas af dem till de skadelidne. Sålunda har af lappar i dessa trakter med omkring 10,000 renar uttaxerats:

År 1887	3,254 kronor,
„ 1888	4,112 „
„ 1889	3,220 „ och
„ 1890	7,254 „

Egaren af Ljusnedal har endast tvenne af dessa fyra år anmält

sig till ersättning vid dessa lappfogdens förlikningsförrättningar, och har för skada år 1890 på hans egendom betalats omkring 300 kronor af de sålunda uttaxerade medlen och år 1889 ungefär samma belopp.

Det är således icke sant, att ersättning icke kan erhållas genom anlåtande af lagliga medel, så att man för den skull vore hänvisad till användande af våld såsom nödvärn, och sådant har icke heller kommit till användande i någon utsträckning annat än på Ljusnedal.

Förhållandena i öfre Herjeådalen tarfva emellertid åtgärder, egnade att åstadkomma en varaktig förbättring. Dessa måste bestå uti att skaffa lapparne bättre existensvilkor och att tvinga dem till ordning. Båda delarne äro lika nödiga och det enaagnar till intet utan det andra.

De lappar, som tillhöra Storsjö och den derintill åt norr gränsande Åre lappby, äro utan jemförelse de oordentligaste och vårdslöse af alla lappar i länet, och de hafva så att säga satt sin oefterrättliga framfart i ett visst system.

Det förekommer i alla lappbyar, att en eller annan ren saknar det märke i öronen, som betecknar hvem han tillhör, men sådane omärkta renars antal är i allmänhet icke betydligt utom i Storsjö och Åre, der deras antal antages utgöra öfver en tredjedel af alla renar, således 3- à 4,000 stycken. Här är det med flit renar lemnas omärkta, på det deras egare icke skola kunna antastas för den skada, de åstadkomma, och dessa, jemte ytterligare en stor del af de märkta renoxarne, få ströfva hela året omkring, fullkomligt utan uppsigt, och denna halfvilda hjord beskattas af lappen genom infångande och slagning, då de, efter att på sommaren sällskapat med de tama hjordarna på högfjellen, ännu på hösten äro kvar. När vintern tvingar lappen från fjellen, sprida sig de otama som verkliga skadedjur långt ned i provinsen ända in på Hede- och Vemdalens kyrkobyars inegor och rifva ned höstackar och äta upp eller förderfva mängder af bondens hopskrapade vinterfoder. Det är icke att undra öfver om jordegaren ibland förlorar tålmodet, äfven om han kan hoppas att genom lappfogden beredas någon ersättning af renarnes egare.

För den slags renskötsel, som så bedrifves, förslår emellertid ingen utvidgning af reubetesfjellen, och allt inköp af hemman för Storsjö lappbys räkning är utan gagn, förr än lapparne tvingats att icke hålla andra renar än sådana som de taga vård om. Det första som måste göras, är att alla omärkta och eljest vilda renar infångas och nedslagtast och härtill uppmanas lapparne ständigt af lappfogden, men utan

allt resultat, så att det återstår nu icke annat än att vidtaga åtgärder för att tvinga dem dertill.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande har genom resolution den 15 december 1890 förordnat att de båda Storsjö- och Åre lappbyar skola sammanslås till en by och, sedan detta beslut hunnit taga åt sig laga kraft, ämnar Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande hos Eders Kongl. Maj:t göra framställning derom, att den trakt der denna bys renar ströfva omkring måtte, i enlighet med 13 § lapplagen, förklaras utgöra ett skadeersättningsområde. Härigenom framtingas de otama renarnes nedslagtning, och lappen sker härmed ingen orätt, då han får göra sig till godo en egendom, som egentligen taget icke är hans, ty han har icke tagit någon vård om dessa djur. Han får nu ett kapital och besparas de allt drygare utgifter, som afkrävas honom för denna vilda hops framfart i den odlade bygden. Den nedsättning i renarnes antal, som af denna nedslagtning blir en följd, är en nyttig och nödig förberedelse till den noggrannare vård, som renarna hädanefter måste egnas, en reform, som kommer att underhjälpas genom de köp af hemman, som staten låter verkställa för fjellens utvidgning och hvilka kunna forceras något mera än hittills, då det för något gagn med sig.

En omständighet, hvarpå Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande förr fästat uppmärksamhet och som torde varit värd mera afseende, än som vid stiftandet af 1886 års lag kom den till del, är det år för år tilltagande bruket att bofaste ega renar, som en lapp vårdar åt dem. Man har häruti till en del att söka orsaken till den på senare tiden starka ökningen af antalet renar i nästan alla fjellen. Lappfogden beräknar att inom Oviksfjells lappby renantalet inom jämförelsevis kort tid fördubblats och i alla de öfriga fjellen, utom ett, betydligt tilltagit. För det första blir det, om antalet renar får växa huru långt som helst, till slut omöjligt att äfven med stora uppoffringar skaffa tillräckligt renbete. Vidare torde väl på goda grunder kunna ifrågasättas, huruvida det är nödigt att staten underkastar sig uppoffringar genom inköp af jord för att användas till bönders eller nybyggares industri att föda upp renar, eller om det är rättvist att en del jordegare genom lag åläggas skyldighet att tåla intrång och inskränkning i sin eganderätt för att en annan jordegare vill skaffa sig inkomst af renuppfödning.

Det som kan anses hafva skäl och billighet för sig, då det afser att hjälpa en svag och på återgång varande stam, som fordom varit herrar i orten, har icke samma berättigande och ses icke med samma ögon, då det begagnas som inkomstkälla af den bofaste grannen. Det

vore ingen orättvisa mot nuvarande bofaste renegare i detta län, om det föreskrifves att de inom 5 år (en renoxe bör aldrig lefva öfver denna ålder) skola hafva gjort sig af med sina renar och att för framtiden endast lappar finge tillgodogöra sig de rättigheter, lagen tilllägger renskötseln. För lappen vore det en stor fördel att komma ifrån nu rådande affärs-gemenskap med bofaste, ty detta kompaniskap slutar ofta med lappens ruin.

Det har under nu pågående oordningar framhållits som en nödvändighet att inköpa Ljusnedals bruk, och man har trott att dermed skulle allt eller mycket vara hjälpt.

Som jag haft den nåden framhålla, tjena inköp af nya områden i dessa trakter till ingenting förr än lapparne realiserat sina otama renar och toge vård om sin egendom; och Ljusnedals bruks egare är ej heller den, som har mest skäl att beklaga sig, ty vida större ohägn af renar förekommer i åtskilliga af Storsjö och Hede socknars byar, och de otama renarna ströfva 6 à 7 mil nedom Ljusnedals egor och upptaga dervid hela landskapets bredd norr om Ljusne elf.

Östersund i landskansliet den 31 april 1891.

Underdånigst:

John Ericson.

J. V. S. Reiners.»

Inom Vesterbotten har, enligt hvad upplyst blifvit, förhållandet mellan nomader och bofaste tillförene varit öfver hufvud taget temligen godt och icke gifvit nämnvärd anledning till klagan. De stridigheter, som uppstått, hafva icke tagit sig utbrott i våldsamheter förr, än under de 3 sista åren, då renstöder och äfven nedskjutning af renar af hämnd eller till skydd af egendom börjat här och der förekomma.

Såsom exempel härpå anföres att en större stöld af 34 renar på en gång egt rum år 1888 i Sorsele socken, dels att enligt kronofogdens uppgift omkring 70 renar anses hafva inom Lappmarks-(Lycksele) fögderiet af förenämnda bevekelsegrunder nedskjutits under de sista 3 åren.

Från Norrbottens län har uppgifvits att ställningen mellan lappar och bofaste i allmänhet är god, så som den tillförene varit, och att nedskjutning af renar i större eller mindre mängd af hämnd eller för fredande af egendom endast mycket sällan veterligen förekommit.

Deremot förefalla derstädes talrika och planmessigt bedrifna renstöder af sådana tjuftar, som derpå grundat sitt upphälle, och hvilka vanligen äro af lappska och understundom af finska nationalitet.

Såsom exempel på dylika rentjuftars tillvägagående och lapparnes rättslöshet i detta hänseende meddelas

dels Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Norrbottens län underdåniga skrifvelse med förslag till särskild lag rörande skydd emot olofligt tillgrepp af renar medelst förfalskande och förderfvande af renmärken m. m. af den 30 januari 1886, hvilka handlingar ega följande lydelse:

»Till Konungen.

I nådig remiss den 27 oktober förlidet år har Eders Kongl. Maj:t täckts infordra Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes underdåniga utlåtande öfver en af åtskilliga lappar inom Jemtlands län hos Eders Kongl. Maj:t gjord framställning angående meddelande af särskilda lagbestämmelser, syftande att bereda skydd mot olofligt tillgrepp af lapparnes renar.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande har ansett sig böra i ärendet infordra yttranden från länsmännen inom länets lappmarksdistrikt; och får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, med återställande af remissakten samt med öfverlemnande af nyssnämnda yttranden, för egen del underdånigst anföra följande.

Hvad i ärendet andragits såväl af lapparne som af länsmännen synes Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande gifva fog för det om-dömet, att de regler, hvilka i svensk allmän lag äro gifna till skydd för eganderätt till löseegendom, icke äro tillräckliga att bereda lapparne nödortfigt försvar för deras egendom. Att så är förhållandet, beror af sjelfva beskaffenheten af denna egendom och af de förhållanden, under hvilka densamma befinner sig. Renarnes lika utseende, lättheten att i öde bygder utan vittnen oärligen åtkomma dem, lättheten för tjuften att undanrödja hvad som kunde tjena till bevis mot honom, allt detta ställer lappen i sämre ställning med hänsyn till rättsligt försvar för hans egendom, än hvad förhållandet är å annan ort med annat slags löseegendom. De afgifna yttrandena vittna tillfyllest, hurusom i det vida öfvervägande antalet fall rentjuften stannar i oqvald besitt-

ning af det stulna, hvadan ock renstölder tilltagit i sådan grad, att ett tillstånd af nästan fullständig rättslöshet hotar att inträda, till hvars afhjelpande särskilda åtgärder äro enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning oundgängligen erforderliga.

Vid fråga om beskaffenheten af de nya föreskrifter, som till rättelses vinnande synas Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vara af nöden, torde framför annat böra uppmärksammas det förslag till förordning om renmärken, som under den 25 augusti 1883 af särskilda komiterade till Eders Kongl. Maj:t afgifvits. Nämnda förslag stadgar en ordning, hvars genomförande helt visst skulle verka till förbättring i det nuvarande tillståndet. Föreskrifterna, att lapp vid ansvar icke eger begagna annat renmärke än som blifvit af häradsrätt fastställt, samt att häradsrätten vid pröfning af renmärken har att godkänna endast sådana, som dels tydligt skilja sig från äldre i användning varande renmärken och dels ej lätt kunna till sådana äldre märken förvandlas, skola, der de blifva vidtagne, tvifvelsutän i många fall försvåra begäendet af renstölden. För närvarande förfares vid renstöld ofta så, att öronmärkena godtyckligt af tjuften förändras. Om emellertid lapp icke, vid påföljd af ansvar, finge begagna annat än vederbörligen fastställt märke af beskaffenhet, att annat märke ej kunde lätteligen dertill förvandlas, så blefve anmärkningen försvårad och det angifna sättet för renstölds föröfvande komme helt visst att lida inskränkning. De omnämnda bestämmelserna i förslaget till förordning om renmärken göra dock icke tillfyllest i fråga om rättsligt skydd för reneganderätten. Visserligen skola, såsom sagdt, de fastställda märkena vara sådana, att de ej lätt kunna till andra märken ändras, men klart är, att trots denna föreskrift dock i många fall ändring af ett märke till annat skall kunna låta sig verkställa. Bestämmelserna ega vidare ingen betydelse för de fall, då tjuften, efter begången renstöld, nedslagnar kreaturen och, till undanrödjande af bevis om gerningen, förstör hudarne eller afklipper dessas öron eller ändrar hudarnes öronmärken. Och om en rentjuft efter stölden behåller renarne vid lif men förderfvar eller till icke fastställt märke förvandlar deras märken, så blir han visserligen skyldig till böter enligt renmärkeslagen, men han blir dock i besittning af det stulna. Ty när han ändrat eller förderfvat märkena, kan han vara temligen trygg, att förre egarens rätt till djuren ej skall kunna bevisas, och torde han finna med sin fördel för enligt att underkasta sig bötesbestämmelsen i renmärkeslagen, allenast han stjal i tillräckligt stor skala.

Vid sådana förhållanden synas ytterligare, särskilda bestämmelser vara af nöden. Alla, som tillstyrkt nya stadganden i förevarande ämne, öfverensstämma derom, att en viss legal presumtion och dermed förenad rättslig påföljd bör fastställas emot den, som under vissa särskilda omständigheter innehar renar, renhudar eller kött af slagtrade renar. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tror ock, att frågans lösning bör sökas i bestämmelser af dylik syftning. För att på kortaste sätt angifva, huruledes Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tänker sig det ungefärliga innehållet i de föreskrifter, som enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning äro i detta ämne erforderliga, har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande affattat i form af lagparagrafer följande förslag, hvilket Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande torde få nedan närmare motivera:

§ 1.

Finnes lapp innehafva ren, hvars öron äro afskurna eller hvilkens öronmärke befinnes vara ändradt eller förderfvadt, eller innehar lapp oarbetad renhud, hvarå öronen äro frånskurna eller hvarå öronmärket finnes hafva undergått ändring eller vara förderfvadt, och kan ej lappen genast styrka sin rätt till godset, då ege länsman befogenhet, med den inskränkning som i § 4 finnes omförmäld, att upptaga godset och dermed vidare så förfara, som i denna förordning sägs.

Enahanda lag vare, der lapp anträffas forslande kött af slagtrad ren utan att tillhörande renhud medföres samt under sådana omständigheter, att antagas må, det köttet föres af honom från slagt ute i mark.

§ 2.

Hvad i § 1 är sagdt om lapp gälle ock om annan person, som vistas inom lappmarken eller annan ort, der lappar flytta.

§ 3.

Den befogenhet att upptaga gods, hvilken enligt § 1 är tillagd länsman, tillkommer ock ordningsman inom lappby så ock annan person, hvilken af Konungens befallningshafvande erhållit förordnande att såsom extra polisman biträda vid ordningens upprätthållande inom

distriktet. Ordningsman eller annan sådan person, som nu är nämnd, åligger att, der han enligt § 1 upptagit gods, genast derom göra anmälan hos länsmanen.

§ 4.

Har den, hos hvilken anträffas renar eller renhudar med ändrade märken, förut hos länsmanen gjort anmälan derom, att han innehar renar eller renhudar, hvilka undergått ommärkning, och har han vid denna anmälan uppgifvit *dels* antalet innehafvande renar eller renhudar med ändrade märken, *dels* det sätt, hvarpå han åtkommit godset, samt, der han erhållit detta från annan person, fångesmannens namn, *dels* huruvida ommärkningen skett, sedan godset kommit i hans hand, eller derförinnan, *dels* märkets närvarande och dess förra beskaffenhet, *dels*, i händelse ommärkningen skett sedan han blef innehafvare af godset, anledningen till ommärkningen, då må renar eller renhudar med uppgifvet ändradt märke hos honom icke upptagas, derest deras antal icke öfverstiger det anmälda antalet. Öfverstiger antalet det sistnämnda, må öfverskjutande antalet upptagas. När för länsman göres sådan anmälan, som nu är sagd, skall länsmanen kostnadsfritt lemna skriftligt intyg om den skedda anmälan och dess innehåll.

§ 5.

Har länsman upptagit gods, som ofvan är sagdt, eller har sådan person, som i § 3 är omnämnd, hos länsmanen anmält, att gods upptagits, åligger det länsmanen att i distriktets kyrka kungöra viss dag, minst en, högst två månader efter det upptagandet skedde, å hvilken dag den eller de, som kunna ega anspråk på det upptagna godset, må å viss ort tillstädeskomma inför länsmanen för att styrka sin rätt till godset, skolande kungörelsen derjemte innehålla, att, der ej rätt till godset varder vid tillfället utrönt, detsamma kommer att då genom offentligt utrop försäljas, med skyldighet för inroparen, der lefvande renar varda sålda, att dem genast nedslagta.

§ 6.

Har länsmanen låtit vid årets början i kyrkan kungöra vissa dagar under året, då gods, som enligt bestämmelserna i § 1 må varda under året upptaget, skall å utsatt ort tillhandahållas för dem, som

vilja styrka rätt dertill, samt för försäljning, der ej sådan rätt styrkes, då skall gods, som upptages, framhafvas å den sålunda kungjorda dag, hvilken infaller näst efter en vecka från upptagandet, dock bör särskild kungörelse angående det upptagna godset förut, der så ske kan, i kyrkan uppläsas.

§ 7.

Å dag, som i §§ 5 och 6 omförmäles, ega de, hvilka göra anspråk på godset, att inför länsmanen och tvenne af honom tillkallade ojäfvige, om renmärken kunnige män, hvilka inom lappmarksdistrikt skola vara lappar, andraga och förebringa hvad de till styrkande af sina anspråk akta nödigt, hvarefter länsmanen samt omförmälde tvenne män pröfva och bestämma, huruvida godset må till någon såsom dertill berättigad utlemnas eller om det skall försäljas genom auktion, hvilken, der den bestämmes skola ega rum, vid tillfället af länsmanen förrättas.

§ 8.

Varder ej inropadt gods genast af inroparen betaldt, gånge det till nytt utrop, der ej länsmanen på eget ansvar lemnar anstånd. Har anstånd lemnats eger länsmanen att, der betalning ej följer, för inropet verkställa utmätning.

§ 9.

Länsmanen hälle hand deröfver, att lefvande renar, som gå till försäljning enligt § 7, varda efter auktionen genast nedslagtade.

§ 10.

De medel, hvilka inflyta i följd af försäljning enligt § 7, förvaltas af länsmanen och skola af honom, i den mån ej sådan talan åkommer, som i § 12 är nämnd, användas till ersättning åt biträden, som af honom anlitas för renstölders upptäckande eller för befordran i öfrigt af god ordning bland lapparne. Hvad för sådant ändamål ej erfordras ställes till kommunalnämndens förfogande att till lapparnes gemensamma bästa användas. Öfver ifrågavarande medel afgifva länsmännen för hvarje år, inom januari månads utgång under det derpå följande, redovisning till Konungens befallningshafvande och till kommunalnämnden.

§ 11.

Har gods blifvit till någon utlemnadt enligt § 7, vare sådant ej hinder för annan, som förmenar sig ega bättre rätt till godset, att derom vid domstol i laga ordning föra talan.

§ 12.

Har någon vid försäljning enligt § 7 inropat gods, det fång må ej klandras. Den, som menar sig hafva egt rätt till godset den tid, det såldes, må vid domstol föra talan om utbekommande af det penningebelopp, för hvilket det blifvit såldt; dock stämme han härom länsmanen inom tre månader från försäljningen eller hafve sin talan förlorat.

§ 13.

Öfver sådana anmälanden, som omnämnas i § 4, skall länsmanen föra förteckning, upptagande för hvarje särskild anmälan samtliga de uppgifter, som lemnats.

§ 14.

När gods upptages, så ock vid tillfällen, som i § 7 omförmälas, skola fullständiga protokoll föras, och afskrift af dem till Konungens befallningshafvande af länsmanen insändas.

Hvad Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande sålunda föreslagit afviker från den inom vår rätt eljest gällande grundsatsen, att innehafvaren af lös egendom antages besitta den med laga rätt, till dess motsatsen bevisas. Att förslaget bryter mot denna regel kunde måhända, i betraktande af den helgd samma regel i det allmänna föreställningssättet åtnjuter, utan vidare anses innebära att förslaget till sin hufvudtanke är oantagligt.

Enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning eger emellertid den grundsatsen, att besittning antages vara rättslig tills motsatsen bevisas, ingen absolut giltighet. Den är såsom alla andra

regler, dem staten vid sin rättsskyddande verksamhet följer, vidtagen af den grund, att den visat sig *i allmänhet* bäst lända rättsordningen till skydd. Kan för något särskildt rättsområde visas att regeln, tillämpad utan förbehåll, medför en verklig fara för allmän rättssäkerhet, då har man helt visst fog att spörja efter jemkningar och inskränkningar deri.

Ett sådant förhållande föreligger, enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning, i detta fall. Regeln om innehafvarens rättsliga förmån är ju ej blott ett värn för den redlige innehafvaren. Den länder äfven tjuften till skydd, och i förevarande fall har den ty värr visat sig högeligen verka på det senare sättet. Inskränkningar i regeln synas vid sådant förhållande berättigade och nödvändiga. Visserligen kunde af sådana inskränkningar följja, att i något fall välfången egendom blefve frånhänd sin rättmätige egare blott därför, att han ej kunde styrka sin rätt. Men härvid torde ej böra läggas någon större vikt. Det fins ingen enda regel för statens rättsskyddande verksamhet, som ej i sin tillämpning medför dylika följder. Att söka utfinna rättsregler, som uti intet fall gifve den goda rätten till spillo, är fruktlöst. Frågan vid all lagstiftning angående rättens skydd måste vara att söka sådana regler, som *på det hela taget* bäst tillgodose rättsordningen, som i så få fall som möjligt föranleda rättsförlust, medan de i en ojemförligt större omfattning tjena till rättens befrämjande.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande håller före, att de stadganden, dem Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit, skulle verka på sådant sätt. Genom dem blefve omintetgjordt det nu rådande missförhållandet, att rentjuften oqvåld stannar i besittning af det stulna. Å andra sidan tror Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, att förslaget icke innebär någon egentlig fara för den rättmätige innehafvaren, eller åtminstone att denna fara är att räkna för en obetydlighet i jemförelse med fördelen deraf, att rentjuften ej längre finge utan påföljd bedrifva sitt ofog. Bestämmelserna om de tillfällen, i hvilka en presumption mot innehafvaren skulle inträda, torde finnas så affattade, att något afsevärdt äfventyr för verkligt bestående rätt ej borde kunna uppkomma.

Detta skall antagligen medgifvas i fråga om de fall, då någon finnes innehafva renar eller obearbetade renhudar, hvilka sakna öron eller hafva s. k. förderfvade märken, eller då någon finnes forsla kött efter slagtd ren utan att tillhörande renhud medföres samt under sådana omständigheter att antagas må, det köttet af honom föres från

slagt ute i mark. I dessa händelser synas de faktiska förhållandena i och för sig rättfärdiga en presumtion mot innehafvaren.

Efter stöld af renar förfares emellertid, såsom förut nämndt, ofta så, att tjufven, för att kunna behålla renarne lefvande och öka sin hjord, ommärker dem. Genom denna åtgärd uppkommer, icke ett förderfvadt märke, utan ett s. k. *förfalskad* märke. Fråga blir då, om någon presumtion bör fastställas äfven mot innehafvaren af renar eller renhudar, hvilkas märken bära spår af att hafva blifvit ändrade, att hafva undergått ommärkning. Att stadga sådant kan synas betänkligt. När en lapp förvärfvat renar från en annan, plägar han, för att särskilja dem från den hjord, hvarifrån de kommit, vidtaga någon ändring af märket; och då sålunda ommärkningen ofta sker i fullt ärlig väg, vore det måhända obehörigt att låta de ifrågasatta bestämmelserna gälla mot innehafvaren af ommärkta renar. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tror emellertid, att man skulle gå miste om en väsentlig förmån för rättstillståndets bevarande, derest man ej läte föreskrifterna få tillämpning äfven för det fall, att ommärkta renar anträffades hos någon. Här äro dock af nöden vissa förbehåll till skydd för den verkligt rättmätiga besittningen. I sådant hänseende har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande uppställt bestämmelserna i § 4 angående anmälan af skedd ommärkning; och torde genom dessa föreskrifter regeln om presumtion ej heller i förevarande fall synas obillig. Man kunde anmärka, att genom bestämmelserna i § 4 ej blott den rätte besittaren utan äfven tjufven fått sig anvisadt ett medel till säkerhet, och att anmälan enligt nämnda § 4 skulle komma att falskeligen användas till försvar för en oärlig åtkomst. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tror icke, att sådant skulle ega rum till någon nämnvärd omfattning. Det torde ej blifva lätt för rentjufven att nöjaktigt lemna de uppgifter, hvarom § 4 förmåler; och han skulle helt visst betänka sig, innan han frivilligt instälde sig till det förhör, för hvilket han kunde förutse att han hos länsmanen skulle blifva utsatt.

I detta sammanhang torde få anmärkas angelägenheten deraf, att länsmanen är väl kunnig om de renmärken, som äro i bruk bland lapparne, samt att fördenskull, om det blir bestämdt, att häradsrätten skall pröfva och fastställa renmärken, någon föreskrift jemväl borde meddelas om skyldighet för domaren att lemna länsmanen utskrift af de tingsprotokoll, som angå renmärken. En dylik föreskrift har emellertid icke sin rätta plats bland de bestämmelser, som i föreliggande förslag innefattas.

I fråga om beskaffenheten af den rättsliga påföljd, som skulle

inträda mot innehafvaren af misstänkt gods, har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande stannat vid det, att varan blir förbruten. Lapparne och länsmännen hafva härutöfver föreslagit särskild straffpåföljd; men Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande har ej ansett sig böra biträda detta. En dylik stränghet torde i detta fall ej vara påkallad, med mindre derförutan något verksamt gagn för rättens bevarande icke vunnas. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tror emellertid, att allt väsentligt i detta hänseende ernås, äfven om påföljden inskränkes till förlust af godset. I kongl. förordningen den 21 augusti 1766 finnes straffbestämmelse faststald för ett särskildt hithörande fall, nemligen för köp och försäljning af renhudar utan öron. Bestämmelsen torde vara kommen ur tillämpning, och något särskildt skäl synes ej föreligga att återupplifva den. Den hufvudsakliga anledningen, hvarför Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansett något straff icke böra stadgas, är emellertid den, att derest straff föreskrefves, ej blott frågan om dess ådömande utan jemväl frågan om godsets förlust måste blifva en domstolssak. Men detta skulle af många skäl och särskildt i betraktande deraf, att inom lappmarkerna i regeln ej hålles mera än ett ting om året, fullständigt förlama den ordning, hvilken man till rättsäkerhetens skydd velat sätta i gång. Till bevarande, så vidt möjligt, af alla rättmätiga anspråk på godset och till vinnande, å andra sidan, af nödig snabbhet och verkande kraft i sjelfva rättsmedlet, tror Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att de bestämmelser skola vara tjenliga, dem Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i §§ 5, 6, 7, 11 och 12 upptagit.

Såsom en analogi till föreskrifterna i § 7 kan åberopas § 22 af första bihanget eller codicillen till den mellan Sverige och Norge den 7/18 Oktober 1751 afslutade gränsetraktat. I nämnda paragraf föreskrifves: »Då någon tvistighet yppas emellan lappar från en och samma sida, antingen angående deras öfverflyttningar och stället, hvarest de under deras öfverflyttningstid pretendera att uppehålla sig, eller om bortkomne renar, slagsmål, små skuldfordringar, som icke stiga öfver tolf daler silfvermynt eller fyra riksdaler danske, alle arfskiften efter de afdöde eller andre små saker, lappväsendet in specie och lapparnes sedvanor beträffande, skola sådana saker, då de icke kunna förlikas, af samma sidas lapplänsman och hans tvenne nämndemän straxt afgöras». Samma paragraf föreskrifver visserligen obetingad rätt för den missnöjde att vädja till tinget samt att, der missnöje anmäles, lapplänsmannen ej får exequera sin dom. I det ämne, som här föreligger,

torde emellertid annan talan vid tinget ej böra ifrågakomma än som i §§ 11 och 12 är omnämnd. Mot den nämnd, i hvars hand § 7 lägger en omfattande myndighet, kunde väl anmärkas, att den synes bjuda ringa garanti mot godtycklighet. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tror dock, att den, verkande under menighetens uppsigt, skall göra god tjänst och träffa det rätta bättre än hvad en i bundna former och bevisningsregler arbetande domstol i allmänhet mägar. Till kontroll tjenar särskildt föreskriften derom, att, när gods upptages så ock vid tillfällen som i § 7 omförmälas, fullständiga protokoll skola föras, samt att afskrifter af dessa protokoll skola af länsmanen till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande insändas.

Öfvergrepp kunna naturligen ske, såväl derigenom att gods blir upptaget, utan att de omständigheter äro för handen, hvilka dertill berättiga, som ock af nämnden. Begås felet af länsman, är han naturligen derför ansvarig såsom för annat sitt tjänstefel, likaså ock extra polisman, som af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordnats till biträde vid ordnings upprätthållande. Rättegångsbalkens 10 kap. 27 § angifver den väg, i hvilken de må sökas.

Hvad angår ordningsman inom lappby samt sådan person, hvilken jemte länsmanen deltagar i nämnden, så torde de icke kunna sägas vara »förordnade att tjänsteärende förrätta» (25 kap. 22 § strafflagen), hvadan nu gällande lagstiftning icke innehåller någon å dem tillämplig ansvarsbestämmelse, en brist, hvilken, om det framlagda förslaget finnes egnadt att läggas till grund för särskild lagstiftning, måhända borde i denna genom lämplig föreskrift afhjelpas.

I fråga om bestämmelsen, att lefvande renar, som säljas, omedelbart skola nedslagtas, får Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anföra, att densamma syntas tjenlig såsom ledande till minskning i antalet renar, med förderfvade eller förfalskade öronmärken.

Slutligen torde få anmärkas att, enligt de upplysningar, länsmanen i Enontekis meddelat, den föreslagna ordningen i hufvudsak öfverensstämmer med hvad redan varit i praxis tillämpadt; och synes den alltså ega en egenskap, som ej är utan värde, nemligen att ansluta sig till redan uppkommen rättssed.

Landskansliet i Luleå den 30 januari 1886.

Underdånigst
Lars Berg.

K. S. Husberg.»

Till Konungens befallningshafvande i Norrbottens län.

Uti Konungens befallningshafvandes skrifvelse af den 5 sistlidne november infordradt yttrande, i anledning af en utaf lappar i Hede lappmarks församling gjord underdånig framställning om tillägg till af vederbörande komiterade den 25 augusti 1883 inlemnadt förslag till lag angående renmärken, får jag värdsamt härmed afgifva.

Då det af mig den 16 oktober 1883 afgifna yttrande öfver komiterades nyssnämnde förslag innehåller hemställan om tillägg i förordningen angående renmärken alldeles i samma syfte, som af Hede församlings lappar framhållits, får jag värdsamt bifoga transsumt af dels förenämnda yttrande dels protokoll innefattande Enontekis lappars yttrande i frågan.

Till hvad jag då anfört har jag egentligen ingenting att tillägga. Dermed har afsetts att visa, att så länge intet stadgande finnes derom, att alla renar och alla renhudar skola vara försedde med tydliga, lagfarna, icke förfalskade märken samt så länge tjufvarne tillåtas i hemlighet i skogen slagta renar och forsla färskt renkött till sina båtar eller till afsalu åt köpare af stulet kött i gårdarne utan att medhafva till köttet passande hudar, är befolkningen fullkomligt rättslös och ordningsmagten magtlös gent emot tjufvarne. Förhållandena under de två år, som förflutit, hafva icke visat, att de föreslagna tilläggen skulle varit obehöfliga. Tjufvarne, som fruktat att förslaget skulle skyndsamt blifva lag, hafva tvärt om arbetat med fördubblad ifver på att förstora sina hjordar och sina kassor genom att märka och nedslagta andras renar. Rättslösheten bland lapparne i afseende på lagligt skydd för egendom är verkligen så stor, att något likartadt ej torde förekomma annorstädes, hvarken i Sverige eller något annat land. Kronobetjeningen kan väl se, att tjufvarnes hjordar vimla af lefvande renar, stulna genom märkenas förfalskning, men är oförmögen att mot tjufvarne vidtaga någon åtgärd, emedan målsegare högst sällan kan upptäckas. Af samma anledning är ock tjufven oåtkomlig, fastän han påträffas sysselsatt att slagta en stulen ren, blott han hunnit afskära och förstöra renens öron. Häraf torde tydligen framgå, att något bör göras mycket snart, på det att ett annat tillstånd måtte blifva rådande i lappmarkerna. Jag bestormas oupphörligen af de redbare lapparne med frågan, om ej någon lag angående renmärken är att förvänta, men har ej kunnat ingifva dem någon stor förhoppning, ehuru det nog vore önskligt, att någon lag skulle tillkomma, medan ärliga lappar ännu hafva kvar några renar; ty stor fara är för handen, att desse lappar snart nog blifva fattighjon allesammans. Om

lapparne under sitt stränga men nästan fruktlösa arbete med renarnes bevakning för tjuvarne skulle i afvaktan på lagen förlora tålmodet och sjelfve på ett radikalt sätt skaffa sig rätt, är just ej att undra på. Röster hafva nemligen börjat höjas för, att det blefve nödigt tillgripa enahanda åtgärder, som för omkring 60 år sedan i ett par fall här i socken användes, — att nedskjuta tjuvarne. Jag vill dock hoppas, att något sådant ej inträffar, oaktadt förbittringen och hopplösheten hos somliga är ytterligt stor.

Det är ej nu lämpligt att nedskrifva de reflexioner, som göras om lagstiftarnes oförmåga att åstadkomma en enligt lapparnes mening mycket enkel lag, men jag kan ej underlåta att nämna, att det uppenbara hän ej mindre från de ärliga lapparnes än äfven från tjuvarnes sida jag för min fullkomliga magtlöshet under mer än 13 års tid varit utsatt för, börjar blifva alldeles olidligt och har endast kunnat fördragas under hoppet att någongång erhålla en efter omständigheterna i lappmarken lämpad lag, med stöd af hvilken jag kunde på ett fullt verkamt sätt uppträda emot tjuvarne i min egenskap af polisman och allmän åklagare.

Om något afseende ej skulle kunna fästas vid hvad jag nu andragit och bilagda handlingar innehålla, hemställer jag vördsamt, att åtminstone komiténs förslag till förordning angående renmärken, oberoende af komiténs samtidigt uppgjorda öfriga förslag, varder af Konungens befallningshafvande förordad till skyndsamt antagande.

Karesuando den 10 december 1885.

F. Forsström.

dels ett transsumt af lappfogdens i Norrbottens län tjensteprotokoll, hållet vid sammanträde den 14 april 1890 med lappar i Juckasjärvi.

Talmalapparne uppgåfvo, att de på våren och sommaren flytta och uppehålla sig mellan Torneå träsk och Altevand på båda sidor om fjellryggen, hvarefter återtåget sker om hösten med passerande af gårdarne Kattovuoma, Salmi, Wittangijärvi, Seojärvi och vidare i närheten af Wittangi elfs vestra strand genom Juckasjärvi socken ända in i Pajala församling. Nämnda gårdar äro upplåtna nybyggen utom Kattovuoma, som anlagts utan tillstånd. Ehuru åborna, hvilka äro så pass redbara, att de ej förorsaka synnerligt obehag genom tjufnader, icke omgärda sina höstäckar, betala dock lapparne för sämjans skull höskador, då måttliga anspråk göras.

Rautusvuomalapparne flytta om sommaren nära norska gränsen mellan Rautusjoki och Torneå träsk, draga mot hösten nedåt efter Rautusjoki, som öfvergås vid Käyrivuopio och Kurravaara, vidare på vintern nedåt efter södra sidan af Torneå elf stundom ända in i Pajala socken. De gårdar stammen passerar äro Käyrivuopio, Kurravaara, Jukkasjärvi, Svappavaara m. fl. Käyrivuopio gård är för 15 år sedan utan särskildt tillstånd uppförd å kronomarken af en från Kurravaara, som påstår sig hafva nedsatt sig på stället för fiskets och ängsmarkernas skull. Lapparne deremot påstodo, att han, som hade nybygge i Kurravaara, tydligen inkräktat stället såsom varande särdeles gynsamt för renstölders föröfvande, enär mycket renar tidigt på hösten ovilkorligen måste samlas på den udde, som bildas af Rautusjoki och en i densamma nedanför gården utfallande bäck och der äro lätt åtkomliga. Oaktadt de icke ega mera än några få dragrenar och 4 eller 5 vajor hos lappen Erik Persson Hufua samt köpa obetydligt slagtrenar, innehafva de ständigt ofantligt mycket kött, som med långa raider forslas till Pajala och Öfver-Torneå marknader. Vid sjelfva gården och rundt omkring i närheten deraf i skogen påträffar man ständigt talrikt med slagställen och mycket affall efter slagt, som bland annat utvisa, att äfven renkalfvar och unga honrenar slagtas. Då renar komma på gårdens oinhägnade höhässjor, nedskjutas de ofta och lapparne hotas med skjutvapen. Stället vore för lapparne till stort gagn, om folket vore ärligt, men som det nu är, är den till största skada.

Kurravaara by påstods vara nästan ännu farligare. Utom sådana personer, som direkt sjelfva stjåla, finnas här många tjufgömmare och flere lönkrögare som dels sälja bränvin åt tjufvarne, dels tillbyta sig renkött derför. En krögare har slutat med handteringen, men ännu finnas fyra kvar.

Jukkasjärvi gamla kyrkoby, som förut varit sämst, sades nu blifvit något bättre i hänseende till stölder och bränvinshandel, ehuru ännu en mängd stölder begås och mycket stulet kött uppköpes samt mycket bränvin afytttras. Af sexton husbönder i byn ansågos ej mer än hälften vara redbare. Orsaken till att stölderna något aftagit sades vara, dels att lapparne under de senaste renåren kunnat hafva noggran tillsyn öfver renarne, dels att länsmannen med mycken kraft försökt hålla efter tjufvar och lönkrögare.

I Svappavaara by sades gamla husbönder i allmänhet vara redbare. Under stocksläpning under denna vinter har en stor mängd renar tillgripits. Lönkrögeri bedrifves och ehuru ej i så stor skala som i senast

nämnda två byar. Här lär ock finnas en extra polisman, som dock hvarken vågar eller förmår uträtta något nämnvärdt.

Äfven Rautusvuomalapparne, som stundom besöka Pajala socken och komma i närheten af byarne Palokorva, Lovikka, Auttis och någon gång Juhonpieti, måste erlægga dryg betalning, då de uppehålla sig på enskildas skiften.

Kaalasvuomalapparne, hvilkas egentliga flyttningsområde är trakten mellan Rantusjoki och Kalix elf, hafva på sista åren börjat flytta om vintern inom Gellivare socken i närheten af Kalix elf, emedan betet på södra sidan är betydligt bättre och utrymmet stort. De gårdar, dessa lappar hufvudsakligast måste komma i beröring med, är Pirttivuopio eller Paitasjärvi vid sjön af samma namn, Laukkuluspa och Kaalaluspa, uti hvilka befolkningen är i högsta grad okunnig och tjufaktig och allra värst i Kaalaluspa by, bestående af två kronohemman och tvenne å kronomark utan tillstånd uppförda backstugor. Oaktadt de jemförelsevis talrika invånarne äro åbyggnaderna mycket eländiga. Folket, som anses mycket förmöget, har rigtat sig genom stölder och lönkrögeri bland tjufappar. Då en större eller mindre skock renar förirrar sig till närheten af byn nedslagtas hvarenda ren. Stölderna börja redan i slutet af augusti och fortfara hela hösten och vintern, så länge lappar tåga förbi eller uppehålla sig i närheten. Man försöker förvara det tidigt slagtrade köttet mest i skogen för att kunna afyttra det på marknaden under vintern och en del forslas med båt till gårdarne. — — — Man lär hafva fått visshet om, att en enda person på sin lott fått ej mindre än 300 renar. Till senaste Kengis marknad forslades från Kaalaluspa flere hundra lispund endast renstekar, men som en del voro mycket skämda, måste åtminstone sex renlass föras tillbaka, hvilka man sedermera försökte afyttra i Gellivara, men det lyckades ej bättre, än att länsmannen der tog i beslag fyra lass, enär stekarne voro odugliga såsom födoämne. Oaktadt denna myckenhet kött, som man förskaffar sig och afyttrar på marknader, medför man helt obetydligt med renhudar, hvilka till stor del förstöras. På senaste Matarengi marknad hafva dock Kaalaluspa-bor försökt sälja ej så obetydligt renhudar, från hvilka örönen med märkena bortskurits och hvilka hudar voro af så tidigt, antagligen i augusti, slagtrade renar, att det korta håret afföll från hudarne, då man skakade dem. Vid samma tillfälle utbjöds ock skämda renstekar. Oaktadt sålunda stölderna föröfvas nästan öppet, våga lapparne ej på egen hand verkställa någon undersökning, ty de skulle genast afspisas med bössor och revolverar, hvilka senare tjufvarne alltid bära på sig. Länsman har ock svårt att veta lämpligaste ögonblicket, när han borde infinna sig.

På framställd fråga till lapparne, om de så vidt i deras förmåga stödjingo länsmannen till mötes med angifvande af brott och förskaffande af bevisning, genmälde, att de i allmänhet på sista tiden gjort det utan synnerligt obehag, men att de flesta brott ej kunde åtalas i följd af lättheten för tjufvarne att undanrödja bevisningen, då de i de flesta fall behöfde blott bortskaffa öronen med märken från huden på en eller flere stulna renar. Deremot vågade ej de redbara bönderna i här förut omförmälda byar angifva sina tjufaktiga grannar och lönkrögare af fruktan för hämnd, hvilken ej skulle uteblifva, äfven om angifvelsen ej föränleddes till den tilltalades fallande, hvilket oftast är ganska ovisst, ty om länsmannen ock anser sig hafva bevisning, händer det ej sällan, att vittnena, genom att vid domstolen fördölja eller rent af uppdikta en berättelse till den tilltalades förmån, åstadkomma hans frikännande.

Äfven betonades de olägenheter, som förorsakas lapparne genom utdrifning af timmer från kronans skogar. De ganska obetydliga skogarne uthuggas, toppar och qvistar lemnas qvar, snön hopar sig derigenom hård och hela trakten blir oduglig som renbetesland och slutligen hafva stockkôrarne ett utmärkt lägligt tillfälle att stjäla renar, såsom det i vinter nogsamnt visat sig på de ställen, der utdrifning egt rum. Upplysta om att det var resthyggen, som nu utdrifvits, ville lapparne uttala den önskan, att ingen afverkning för framtiden borde komma i fråga från kronans skogar inom socken.

De nu närvarande lapparne sade, att de jemte de flesta andra husbönder tröttnat på det rättslösa tillstånd, som en följd af år rådt inom deras byalag och önskade lifligt, att sådana åtgärder måtte vidtagas, att ordning och sämja kunde åstadkommas. De hemstälde därför om anhållan hos Konungens befallningshafvande, att två extra polismän kunde förordnas att tjenstgöra inom deras byalag från 1 september till 1 mars. Som enligt deras försäkran hvarken från deras eller något annat byalag inom socken kunde fås personer, som vore lämpliga och villiga att åtaga sig befattningen, föreslogs dertill Elias Johansson från Soppero och norske undersåten Mats Svensson Tornensis.

Dessa lappar besöka alla vintrar Pajala socken och nödgas erlægga dryg betalning för uppehåll på enskildas skiften.

År och dag som ofvan

P. Forsström.

Af dessa officiella yttranden och upplysningar så väl som genom enskilda underrättelser synes det ådagalagd att nedskjutning af renar i större mängd af hämnd eller för fredande af egendom endast förekom-

nit i Herjeådelen å Ljusnedals bruksområde, som utgöres af omkring 5 kvadratmils vidd, men att för öfrigt nedskjutning af renar af samma anledning endast här och der i enstaka fall inträffat i Jemtland samt först under de tre senaste åren i Vesterbotten, men deremot veterligen endast sällan i Norrbottens län. Vidare synes det af samma upplysningar otvetydigt framgå, att jemväl renstölderna under senare åren tilltagit, ehuru i omvänd ordning mellan lappmarkerna, i det dylika brott torde allmänast och i största omfattning förekomma inom Norrbottens län, hvarest dylik yrkestjufnad, i följd af rikedom på renar och ödemarkens ofantliga vidd kan blifva oantastad och lönande. Likaså torde sämjan mellan lappar och bofaste på de senare åren oftare blifvit störd än tillföre, enligt uppgift, i följd hufvudsakligen af tvister om skador, föröfvade dels af renar å höhässjor och stackar, dels af de bofastes hundar å renhjordarne.

Den lag, som reglerar rättsförhållandet mellan lappar och bofaste, nemligen lagen angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige är af så ungt datum, nemligen den 4 juni 1886, att den tid, hvarunder den verkat, är alldeles för kort för att fullständig erfarenhet skulle kunna hafva vunnits rörande dess lämplighet och tillräcklighet för ändamålet. Men för så vidt utskottet kunnat utröna är den allmänna uppfattningen bland dem, som lagen närmast rör, den, att densamma i allmänhet skänker båda parterna ett väl afpassadt skydd för deras egendom.

Endast i afseende på § 11 rörande skada å hö, som förvaras å hässjor eller i stackar, samt § 17, rörande olofligt fällande eller miss-handlande af lapparnes renar, har ifrån skilda håll uttalats liffig önskan derom, dels att der hö icke förvaras i lador, skall egaren icke vara berättigad till ersättning för skada derå genom renar, dels att högre ansvar måtte stadgas för våld af nämnda beskaffenhet mot rendjur.

Ehuru, enligt utskottets mening, sådana brott, som föranledt motionen icke kunna helt och hållet afvärjas genom ändring i den så kallade renbeteslagen af 4 juni 1886, synes det dock utskottet önskligt att för undanröjande af den allmännaste anledningen till tvister mellan lapparne och de bofaste, den grannliga frågan om ersättningsskyldighet för skador, som föröfvas af renar på äng eller utängsslätter å hö, som icke förvaras i lador, utan i hässjor eller stackar, måtte underkastas ny pröfning för att få utredt, huru vida och på hvad sätt ändring af § 11 i den så kallade renbetes-

lagen må till båtnad för så väl lapparne, som de bofaste kunna genomföras i sådant syfte, att egare till hässjadt eller stackadt hö inom Vesterbottens och Norrbottens lappmarker och de delar af Jemtlands, som blifvit afvittrade enligt den för Vesterbottens läns lappmark före 1873 gällande metod, *icke* må vara berättigad till ersättning för skada, som derå förorsakats af renar, så framt ej skadan tillkommit med uppsåt eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning. Önskvärdheten af en dylik bestämmelse torde vara uppenbar af den omständigheten, att stängsel omkring höhässsjor och stackar icke i regel, särdeles då yrsnö deremot hopar sig, förmår freda desamma från åverkan af renar, hvorigenom det å andra sidan blifver omöjligt för lapparne, äfven med den bästa bevakning, att afhålla renarne, som endast äro *halftama* djur, från att skada dessa i fjell och skog tätt kringsspridda, lätt åtkomliga höförråd. Om de bofaste kunde förmås att för dylikt hö uppföra lador, skulle jemväl åt dem en betydlig fördel beredas med hänsyn till det högre fodervärde, som deras hö derigenom skulle erhålla.

Äfven synes bestämmelsen i § 17 af nämnda lag om böter af högst 40 kronor för den, som oloffigen fäller eller misshandlar lapparnes renar, böra, efter hvad som under de sista åren förefallit, i afsevärd grad skärpas.

Då det vidare, af hvad ofvan anförts och utskottet i öfrigt inhemtat, synes vara tydligen ådagalagdt att tillfyllestgörande rättsligt skydd för reneganderätten icke kunnat beredas, hvarken genom den så kallade renbeteslagen af den 4 juni 1886 eller lagen angående renmärken af samma dag, så torde det böra anses synnerligen angeläget att, såsom af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län i den här ofvan intagna skrifvelsen föreslagits, denna brist måtte på det sätt, som kan finnas lämpligast, blifva så fort ske kan afhulpen.

Då emellertid de största hindren för upprätthållandet af ordningen och rättstillståndet i de trakter i fjellens närhet, hvarest nomadernas och de bofastes intressen oftast råka mot hvarandra i strid, ligga deruti, att dessa trakter äro ödemarker, aflägsse belägna och af ofantlig utsträckning, så måste det under alla förhållanden vara af den allra största vikt, att sådana åtgärder må vidtagas, att någon effektiv polisuppsigt, åtminstone under vissa tider, må kunna derstädes vara till finnandes, på det att lagöfverträdelser mera än hittills måtte kunna blifva beifrade och de begångna brotten bestraffade. De medel, som härtill kunna blifva tillgängliga af anslagen till underhåll af särskild polisstyrka på landet, äro nemligen för ändamålet så otillräckliga, att ofvannämnda trakter vanligen

icke kunna besökas af någon polisman annat än vid särskilda fall, då större lagöfverträdelser inträffa.

På grund af hvad sålunda förekommit, har utskottet ansett sig ega giltiga skäl hemställa, det motionen måtte på det sätt bifallas,

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t ville anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, efter utredning, till Riksdagen inkomma med förslag till de åtgärder i ofvan omnämnda hänseenden, som må finnas af omständigheterna påkallade för rättvisare och bättre ordnande af förhållandet mellan lappar och bofasta.

Stockholm den 4 maj 1891.

På utskottets vägnar:

LARS BERG.

Reservation: af herr *Adelsköld*.